

บทบาทของกระทรวงการต่างประเทศกับพลังงานทดแทน

1. บทนำ

ยุทธศาสตร์ด้านพลังงานถือเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศให้ความสำคัญในลำดับต้นๆ โดยเฉพาะการส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศด้านพลังงานทดแทน เพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านพลังงานของประเทศ

นับตั้งแต่ที่รัฐบาลไทยเริ่มกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ส่งเสริมพลังงานทดแทนเมื่อปี 2546 จนมาถึงปี 2552 ที่รัฐบาลกำหนดให้นโยบายพลังงานทดแทนเป็นวาระแห่งชาติ¹ นั้น กระทรวงการต่างประเทศได้ให้การสนับสนุนยุทธศาสตร์ฯ และนโยบายดังกล่าวมาโดยตลอด โดยได้กำหนดให้การดำเนินความร่วมมือกับต่างประเทศด้านพลังงานทดแทน เป็นภารกิจที่สำคัญของการส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศเป้าหมายทั้งในกรอบทวิภาคี และพหุภาคี และเมื่อประเด็นด้านพลังงานทดแทนมีพลวัตในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้น กระทรวงฯ จึงได้ปรับโครงสร้างกลุ่มภารกิจ (Cluster) ภายในกระทรวงฯ เพื่อให้สามารถบูรณาการประเด็น/กิจกรรมด้านพลังงานทดแทนในภาพรวมได้ โดยเมื่อปี 2549 กระทรวงฯ ได้มอบหมายให้สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบอร์ลิน เป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก (prime mover) ในการส่งเสริมความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนในภูมิภาคยุโรป และให้กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เป็นผู้ประสานงานหลัก (focal point) ด้านพลังงานและพลังงานทดแทนของกระทรวงฯ เมื่อปี 2552

แท้จริงแล้ว แนวคิดและการกำหนดภารกิจส่งเสริมความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนกับต่างประเทศของกระทรวงการต่างประเทศ มีความสอดคล้องกับการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างไรและมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การวางตำแหน่งของประเทศไทยให้อยู่ในสายตา (radar screen) ของนานาชาติ และการส่งเสริมความร่วมมือกับหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ (strategic partner) ในบทความนี้ จึงขอเสนอคำตอบให้กับคำถามดังกล่าวใน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) มุมมองของกระทรวงการต่างประเทศกับความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนในประเด็นที่เชื่อมโยงกับการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (2) เป้าหมายและภารกิจของกระทรวงการต่างประเทศ และ (3) แนวทางการสนับสนุนนโยบายด้านพลังงานทดแทนที่พึงจะเป็นในอนาคต

¹ เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2552 รัฐบาลได้ประกาศนโยบายด้านพลังงานโดยกำหนดว่า จะดำเนินการให้นโยบายด้านพลังงานพลังงานทดแทนเป็นวาระแห่งชาติ โดยจะส่งเสริมการผลิตและการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพแทนน้ำมัน เช่น เอทานอล ไบโอดีเซล การส่งเสริมการใช้ก๊าซธรรมชาติในภาคขนส่ง ภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจและภาคครัวเรือน การส่งเสริมพลังงานหมุนเวียนทุกรูปแบบ ทั้งลม แสงอาทิตย์ พลังน้ำ ชีวมวล ก๊าซชีวภาพ พลังงานจากขยะ การวิจัยและพัฒนาพลังงานทางเลือก พลังงานทดแทนและพลังงานในรูปแบบใหม่ ทั้งนี้ ในการผลักดันให้พลังงานทดแทนเป็นวาระแห่งชาติ รัฐบาลจะดำเนินการโดยกำหนดมาตรการจูงใจ และการสร้างเครือข่ายพลังงานหมุนเวียนให้มีความเข้มแข็งโดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน อำเภอและจังหวัด และภายใต้แผนพัฒนาพลังงานทดแทน 15 ปี ได้มีการตั้งเป้าหมายส่งเสริมให้ใช้พลังงานทดแทนให้ได้ร้อยละ 8 ของการใช้พลังงานทั้งหมดของประเทศ ภายในปี 2554 และร้อยละ 20 ภายในปี 2565

2. มุมมองของกระทรวงการต่างประเทศกับความร่วมมือด้านพลังงานทดแทน

นอกเหนือจากการปฏิบัติตามแนวนโยบายที่รัฐบาลกำหนดให้หน่วยงานต่างๆ ต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมพลังงานทดแทนซึ่งเป็นวาระแห่งชาติแล้ว กระทรวงการต่างประเทศได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์จากการส่งเสริมความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนกับต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินยุทธศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในมิติต่างๆ ดังนี้

ประการแรก ความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนสามารถเป็น “เครื่องมือ” ในการเสริมสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทยกับนานาประเทศ และภาพลักษณ์ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่รัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจน และประสบความสำเร็จในการวิจัยพัฒนาและส่งเสริมการใช้และพัฒนาอุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพ (เอทานอล และไบโอดีเซล) จนสามารถประกาศได้ว่า ไทยจะเป็นศูนย์กลางการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเชื้อเพลิงชีวภาพนั้น นอกจากจะทำให้นานาชาติสนใจจะร่วมมือกับไทยแล้วยังส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ของประเทศในฐานะ “ผู้ให้และผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยี” ด้วย

ประการที่สอง การใช้พลังงานทดแทนสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การส่งเสริมพลังงานทดแทนโดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดตามโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งเป็นโครงการวิจัยและพัฒนาการใช้พลังงานทดแทนในชนบทซึ่งมีผลที่เป็นรูปธรรมนั้น มีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมบทบาทของไทยด้าน peace and development ในกรอบเวทีระหว่างประเทศและอนุภูมิภาค ซึ่งจะทำให้ไทยอยู่ในสายตา (radar screen) ของประเทศต่างๆ

ประการที่สาม การส่งเสริมความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนทั้งในรูปของความร่วมมือด้านวิชาการ การวิจัยพัฒนาระหว่างมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัย และการวิจัยที่เชื่อมโยงกับภาคเอกชน ร่วมกับประเทศหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ (strategic partner) ในภูมิภาคต่างๆ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศดังกล่าวในเชิงรุก

ประการที่สี่ การสนับสนุนความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนกับต่างประเทศ ถือเป็น การเชื่อมโยงนโยบายเศรษฐกิจภายในประเทศกับบริบทการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศโดยเฉพาะการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศเน้นการแสวงหาโอกาสด้านการตลาด การค้า และการลงทุนให้กับภาคธุรกิจด้านพลังงานทดแทนของไทย โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่า อุตสาหกรรมพลังงานทดแทน เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนมากที่สุด และมีมูลค่าการลงทุนในประเทศมากกว่า 200,000 ล้านบาท²

² จากข้อมูลของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ระบุว่า การขอรับการส่งเสริมการลงทุนสุทธิในอุตสาหกรรมพลังงานทดแทน ตลอดปี 2552 มีโครงการขอรับการส่งเสริมการลงทุนรวม 402 โครงการ มีมูลค่าการลงทุนรวม 229,108 ล้านบาท ซึ่งเป็นผลมาจากมาตรการส่งเสริมการลงทุนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (maximum incentive) จาก BOI โดยมีสิทธิประโยชน์ยกเว้นอากรขาเข้า และได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล เป็นเวลา 8 ปี ทั้งนี้ สาขาพลังงานทดแทนที่มีศักยภาพในประเทศไทย ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์ และพลังงานชีวภาพ

ประการสุดท้าย พลังงานทดแทนสามารถเป็น “เครื่องมือทางการทูต” (Energy Diplomacy) กับรัฐบาลต่างประเทศ ที่อาจจะยังมีปฏิสัมพันธ์ที่ห่างไกลกันอยู่ เช่น กลุ่มประเทศเอเซียใต้ แอฟริกา และกลุ่มประเทศในเอเซียกลาง เป็นต้น

3. เป้าหมายและภารกิจของกระทรวงการต่างประเทศในการส่งเสริมความร่วมมือด้านพลังงานทดแทน

โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการส่งเสริมความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนกับต่างประเทศดังกล่าว ทำให้กระทรวงการต่างประเทศเล็งเห็นความจำเป็นที่จะต้องกำหนดเป้าหมายและภารกิจในการดำเนินงานที่เหมาะสม อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงแผนการดำเนินงานและการใช้งบประมาณของกระทรวงฯ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การต่างประเทศด้วย

จากแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศในช่วงหลายปีที่ผ่านมา รวมถึงแผนฯ ประจำปีงบประมาณ 2553-2556 ระบุว่า กระทรวงฯ จะดำเนินกิจกรรม/โครงการส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศที่มีนัยสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อไทยในด้านต่างๆ ซึ่งรวมถึงด้านพลังงานและพลังงานทดแทน กรอบแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว ได้นำไปสู่การดำเนินงานของหน่วยงานภายในกระทรวงการต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ ในการส่งเสริมความร่วมมือด้านพลังงานทดแทน ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมา สามารถสรุปเป้าหมาย ภารกิจ และบทบาทของกระทรวงฯ ได้ ดังนี้

3.1 เป้าหมายที่สำคัญของการดำเนินงานด้านพลังงานทดแทนของกระทรวงการต่างประเทศ คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือด้านการค้าการลงทุน และการวิจัยและพัฒนาด้านพลังงานทดแทนกับต่างประเทศ ทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีในสาขาต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงด้านพลังงานของไทยในที่สุด

3.2 บทบาทและภารกิจที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวประกอบด้วย

3.2.1 บทบาท “ผู้เคาะประตู” ผู้ความร่วมมือด้านวิชาการและการค้าการลงทุน

สถานเอกอัครราชทูตสถานกงสุลใหญ่มีหน้าที่แสวงหา “โอกาส” และทำหน้าที่เป็น “ผู้เคาะประตู” (door knocker) เนื่องจากมีโอกาสที่จะได้พบปะเจ้าหน้าที่ และสร้างเครือข่ายกับบุคคลสำคัญในสาขาต่างๆ ในต่างประเทศ ที่ผ่านมา สถานเอกอัครราชทูตสถานกงสุลใหญ่หลายแห่งเสนอข้อมูลด้านพลังงานทดแทนและการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนวัตกรรมประเภทต่างๆ ด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจัดกิจกรรม/โครงการกับประเทศที่มีศักยภาพ เพื่อให้ฝ่ายไทยได้รับประโยชน์จากการวิจัยพัฒนา ถ่ายทอดเทคโนโลยี การค้าการลงทุน ซึ่งกระทรวงฯ ได้ตอบสนองอย่างดี โดยตัวอย่างโครงการ/กิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่

- การจัดสัมมนาเกี่ยวกับพลังงานทดแทนระหว่างประเทศไทยกับบราซิล (Workshop on Thailand - Brazil Alternative Energy Cooperation) โดยร่วมกับกระทรวงพลังงานเมื่อปี 2548

- โครงการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านพลังงานทดแทนจากเยอรมนีมาบรรยายและสัมมนาทางวิชาการที่ประเทศไทย และเชิญอาจารย์และนักวิจัยไทยศึกษาดูงานด้านพลังงานทดแทนในเยอรมนี ซึ่งสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบอร์ลินได้เริ่มดำเนินโครงการลักษณะดังกล่าวต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2548

- การสนับสนุนการจัด Road show เพื่อใช้โอกาสในการประชาสัมพันธ์ศักยภาพด้านพลังงานทดแทนของไทย และการจัดให้ผู้แทนระดับสูงของไทยเยือนอินเดียเพื่อดำเนินโครงการ Road Show ทางด้านเศรษฐกิจเพื่อชักชวนให้นักธุรกิจอินเดียมาลงทุนที่ไทยเพิ่มขึ้นในภาคพลังงานและพลังงานทดแทน การสื่อสาร วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเมื่อปี 2552

- การจัดประชุมเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ประจำภูมิภาคยุโรปด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี การศึกษา และสถาบันวิจัยเชิงนโยบาย เมื่อปี 2553

- โครงการนำคณะนักธุรกิจจากเนปาลศึกษาดูงานด้านการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทดแทน ของ สอท. ณ กรุงกาฐมาณฑุ เมื่อปี 2553

- การชี้โอกาสจากการทำ fact finding เพื่อส่งเสริมความร่วมมือกับออสเตรเลียด้านเทคโนโลยีเซลล์แสงอาทิตย์ของ สอท. ณ กรุงแคนเบอร์รา เมื่อปี 2553 เป็นต้น

3.2.2 บทบาทของ "ผู้ผลักดัน" ความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนภายใต้กรอบทวิภาคีและพหุภาคี

กระทรวงการต่างประเทศได้เสนอให้บรรจุความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนระหว่างการเยือนประเทศหุ้นส่วนยุทธศาสตร์สำคัญ อาทิ เยอรมนี ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย สหภาพยุโรป เป็นต้น ของผู้นำระดับสูงทุกครั้ง รวมทั้งได้พยายามเร่งรัดการขยายผลความร่วมมือจาก MOU ที่มหาวิทยาลัยต่างๆ ของไทยได้ทำร่วมกับมหาวิทยาลัยหรือสถาบันด้านวิทยาศาสตร์ของหลายประเทศในยุโรป และองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ นอกจากนี้ ยังได้มีส่วนผลักดันให้เกิดความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนในกรอบความร่วมมือพหุภาคี ที่สำคัญได้แก่

- กรอบสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN) โดยในช่วงที่ไทยดำรงตำแหน่งประธานอาเซียน³ กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ผลักดันให้มีการรับรองแถลงการณ์ชะอำ-หัวหินว่าด้วยความร่วมมือเรื่องความมั่นคงด้านอาหาร และการพัฒนาพลังงานชีวภาพในกรอบอาเซียน + 3 (Cha-am Hua Hin Statement on ASEAN Plus Three Cooperation on Food Security and Bio-energy Development) โดยมีเป้าหมายที่จะยกระดับความร่วมมือในกรอบอาเซียนโดยเฉพาะด้านการพัฒนาพลังงานชีวภาพ ซึ่งไทยสามารถมีบทบาทนำ และมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ร่วม/ให้กับประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ ภายใต้แผนปฏิบัติการอาเซียน 2010-2015 เพื่อความร่วมมือด้านพลังงาน (ASEAN Plan of Action for Energy Cooperation: APAEC) ฝ่ายไทยยังได้เสนอให้เพิ่มการใช้พลังงานทดแทนในภูมิภาคร้อยละ 15 และผลักดันให้อาเซียนได้เป็นศูนย์กลางพลังงานทดแทนในเอเชีย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อไทยและประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคด้วย

³ ตั้งแต่วันที่ 24 กรกฎาคม 2551 จนถึงเดือนธันวาคม 2552

- กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) กระทรวงการต่างประเทศได้มีส่วนผลักดันทำที่ไทยให้ได้รับการยอมรับและร่วมรับรองเอกสารแถลงการณ์ร่วมรัฐมนตรีเอเปค (APEC Ministerial Joint Statement) และปฏิญญาผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค (APEC Economic Leaders' Meeting Declaration) เพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน โดยเน้นความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายโอบกอร์ รวมถึงการสนับสนุนเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ และการสนับสนุนการจัดทำ ใช้ และพัฒนาเทคโนโลยีพลังงานทดแทนต่างๆ

- กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion Economic Cooperation Program: GMS) กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ผลักดันให้ที่ประชุมผู้นำ GMS จัดทำแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ (2551-2555) ซึ่งได้ระบุสาขาการพัฒนาและส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน และการพัฒนาพลังงานชีวภาพ เป็นหนึ่งในสาขาความร่วมมือที่สำคัญ

- กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) กระทรวงการต่างประเทศได้มีส่วนผลักดันความร่วมมือด้านพลังงาน โดยเฉพาะโครงการเสริมสร้างขีดความสามารถ (capacity building) ด้านพลังงานทดแทนแก่ประเทศสมาชิก

นอกจากนี้ กระทรวงการต่างประเทศยังมีบทบาทในการสนับสนุนให้ไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกทบวงการพลังงานหมุนเวียนระหว่างประเทศ (International Renewable Energy Agency: IRENA) ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศด้านพลังงานหมุนเวียนโดยเฉพาะ ที่ตั้งขึ้นใหม่ล่าสุด เมื่อปี 2551 และมีเป้าหมายในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พลังงานหมุนเวียนระหว่างประเทศสมาชิก โดยเน้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ และการวิจัยและพัฒนา ซึ่งปัจจุบันไทยยังมีสถานะเป็นผู้สังเกตการณ์และอยู่ระหว่างการดำเนินการภายในเพื่อเข้าเป็นประเทศสมาชิก นอกจากนี้ กระทรวงการต่างประเทศโดยสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอาบูดาบี ยังได้มีส่วนสนับสนุนกระทรวงพลังงาน ในการเสนอชื่อ ดร. วีระวัฒน์ จันทนาคม หัวหน้าศูนย์วิจัยพลังงานเอเปค ให้ได้รับเลือกในตำแหน่ง Director for Programme, Capacity Building and Outreach ของ IRENA อีกด้วย

3.2.3 บทบาทของ “สื่อ” ผู้บูรณาการและเผยแพร่ข้อมูล

กระทรวงการต่างประเทศเน้นการบูรณาการข้อมูลและเผยแพร่ best practice นวัตกรรมและงานวิจัย รวมถึงการรายงานกฎระเบียบที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมผลประโยชน์ของไทยด้านพลังงานทดแทน ตามที่ได้รับรายงานจากสถานเอกอัครราชทูตสถานกงสุลใหญ่ทั่วโลก โดยผ่านช่องทางราชการ สื่อวิทยุ และเว็บไซต์ต่างๆ เช่น เว็บไซต์ของกระทรวงฯ (<http://www.mfa.go.th/business>) ซึ่งให้ข้อมูลด้านโอกาสทางธุรกิจและข้อมูลพลังงานรายประเทศ; <http://www.thaieurope.net> ให้ข้อมูลกฎระเบียบด้านพลังงานและพลังงานทดแทนของสหภาพยุโรป; <http://www.thaibizchina.com> ให้ข้อมูลความเคลื่อนไหวด้านพลังงานและพลังงานทดแทนในสาธารณรัฐประชาชนจีน; <http://www.uswatch.in.th> ให้ข้อมูลความเคลื่อนไหวด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อมในสหรัฐอเมริกา; <http://www.thaiceotokyo.jp/th/> ให้

ข้อมูลนโยบายด้านพลังงาน สิ่งแวดล้อม และอุตสาหกรรมพลังงานของญี่ปุ่น นอกจากนี้ กระทรวงฯ ยังเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับการเสริมสร้างองค์ความรู้ให้แก่ข้าราชการกระทรวงฯ หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ที่สนใจ จึงได้จัดให้มีการสัมมนา บรรยายพิเศษ และศึกษาดูงานด้านพลังงานทดแทนอย่างต่อเนื่องเป็นประจำด้วย

อย่างไรก็ดี แม้ว่าหน่วยงานภายในในกระทรวงฯ และสถานเอกอัครราชทูตสถานกงสุลใหญ่จะได้จัดกิจกรรมและโครงการความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนมาอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาสำคัญที่ประสบคือ การขาดแผนยุทธศาสตร์ด้านพลังงานทดแทนกับต่างประเทศ ซึ่งระบุแนวทางการส่งเสริมความร่วมมือด้านการค้า การลงทุนและการวิจัยและพัฒนา ทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี และในสาขาต่างๆ ที่ชัดเจน ทั้งในลักษณะของ inside-out และ outside-in นั่นคือ รู้ความต้องการของตนเอง แล้วไปแสวงหา “สิ่งที่ต้องการ” จากภายนอก และรู้จักสภาพและความต้องการจากภายนอก แล้วสามารถเลือกมาตอบสนองความต้องการภายในประเทศได้ เพื่อใช้กำหนดกรอบการดำเนินงานความร่วมมือที่เหมาะสม ซึ่งในปี 2553 นี้ ถือเป็นปีที่ตีปัญหาดังกล่าวเริ่มจะมีทางออก เนื่องจากกระทรวงพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์ และหน่วยงานภายใต้สังกัด ได้จัดสัมมนาและระดมสมองในการจัดทำ “แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนพลังงานทดแทน” “แผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านพลังงานระหว่างประเทศ” และการหารือเพื่อจัดทำ “แนวทางความร่วมมือกับต่างประเทศด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี” ซึ่งได้ช่วยตอบใจหทัยของปัญหาที่กล่าวนี้ได้ ทั้งนี้ กระทรวงการต่างประเทศเองก็ได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นในการจัดทำยุทธศาสตร์ดังกล่าวด้วย ยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะมีส่วนสำคัญในการปรับปรุง “ยุทธศาสตร์ทวิภาคี” และ “ยุทธศาสตร์รายภูมิภาค” ที่กระทรวงฯ จัดทำขึ้น และทำให้กระทรวงฯ สามารถกำหนดกรอบ แนวทาง เป้าหมายและกลยุทธในการดำเนินความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนกับประเทศเป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งในโอกาสต่อไป กระทรวงฯ กระทรวงพลังงาน และกระทรวงวิทยาศาสตร์ รวมถึงภาคเอกชนอาจพิจารณาหารือกันเพื่อกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมว่า ควรจะดำเนินการความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนกับสถาบันใด และในรูปแบบใดกับประเทศเป้าหมาย (รายชื่อประเทศยุทธศาสตร์และสาขาความร่วมมือด้านพลังงานทดแทน มีรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1)

4. แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนในอนาคต

สำหรับแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนในอนาคตนั้น นอกเหนือจากจะยึดแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านพลังงานระหว่างประเทศเป็นหลักแล้ว กระทรวงการต่างประเทศมีแผนที่จะประสานกับกระทรวงพลังงานและกระทรวงวิทยาศาสตร์ รวมทั้งภาคเอกชนอย่างใกล้ชิดมากขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานของกระทรวงฯ สามารถตอบสนองนโยบายและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงการวิชาการและอุตสาหกรรมมากขึ้น นอกจากนี้ จะเน้นการต่อยอดภารกิจงานของกระทรวงฯ ที่ได้ดำเนินการมาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

4.1 การเชื่อมโยงองค์ความรู้และเครือข่ายด้านพลังงานทดแทนในต่างประเทศสู่สังคมไทย รวมทั้ง

เชื่อมโยงเทคโนโลยีชั้นนำด้านพลังงานทดแทนสู่ประเทศไทยทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี โดยจะขยายความร่วมมือและใช้ประโยชน์จากเวทีและองค์การระหว่างประเทศต่างๆ ให้มากขึ้น เช่น FAO, OECD, UNESCO, IAEA เป็นต้น

4.2 การส่งเสริมการค้าลงทุนและเผยแพร่เทคโนโลยี โดยจะร่วมกับกระทรวงพลังงานและ BOI ในการจัดสัมมนาในรูปแบบของ Match making จับคู่ธุรกิจด้านพลังงาน รวมถึงสนับสนุนการจัด Road show ในต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการลงทุน และเปิดช่องทางธุรกิจให้กับผู้ประกอบการไทย

4.3 การสนับสนุนการเชื่อมโยงโครงการวิจัยของไทยกับแหล่งทุนต่างประเทศ เช่น WB, ADB, USTDA, JICA, GTZ, EU เป็นต้น ซึ่งเป็นกรสนับสนุนกรอบแผนปฏิบัติการด้านพลังงานทดแทนของกระทรวงพลังงาน

4.4 การสนับสนุนให้คนไทยเข้าไปทำงานในองค์การระหว่างประเทศด้านพลังงานทดแทน และ การพัฒนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และ

4.5 ชูบทบาทนำของไทยด้านพลังงานทดแทนในกรอบความร่วมมือด้านการพัฒนาอื่นๆ

5. บทสรุป

ภารกิจของกระทรวงการต่างประเทศในการส่งเสริมความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนกับต่างประเทศ นอกจากจะช่วยสนับสนุนวาระแห่งชาติแล้ว ยังเชื่อมโยงกับการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในมิติต่างๆ ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศคาดหวังว่า การดำเนินการดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาควิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยในภาพรวมทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ กระทรวงการต่างประเทศยังคาดหวังเพิ่มเติมว่า ในการกำหนดนโยบายความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนกับต่างประเทศ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานดังกล่าวมีมิติที่ลึกซึ้ง และสามารถตอบสนองความต้องการและผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศไทยได้อย่างแท้จริง

นางสาวพรพิมล สุคันธวิช
นักการทูตชำนาญการ
กองสนเทศเศรษฐกิจ
กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
มกราคม 2555

ตารางที่ 1 ประเทศยุทธศาสตร์ด้านพลังงานทดแทนของไทย

ประเทศยุทธศาสตร์ด้านพลังงานทดแทนของไทย		
ชีวมวล	เชื้อเพลิงชีวภาพ	แสงอาทิตย์
เทคโนโลยีการแปรรูปชีวมวล เป็นเชื้อเพลิงและการบริหารจัดการ สหรัฐอเมริกา ระบบผลิตพลังงานความร้อนร่วมจากชีวมวล (cogeneration) เดนมาร์ก ระบบผลิตก๊าซชีวมวล (biomass gasification) อินเดีย เมืองสีเขียว เดนมาร์ก (เกาะพลังงานสะอาด) ญี่ปุ่น (biomass town)	ภาพรวม บราซิล มาเลเซีย อินโดนีเซีย เยอรมนี ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย การพัฒนาสายพันธุ์และปรับปรุงพันธุ์ปาล์ม มาเลเซีย การพัฒนาสายพันธุ์และปรับปรุงพันธุ์อ้อย บราซิล การสกัดเอทานอลจากสัหร่าย หรือ cellulose บราซิล สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย รถยนต์ FBV (Flex Biodiesel Vehicle) เยอรมนี ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา การกำหนดและพัฒนามาตรฐานไบโอดีเซล เยอรมนี ญี่ปุ่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย บราซิล สหรัฐอเมริกา	ภาพรวม ยูเออี สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมนี การจัดตั้งศูนย์ทดสอบมาตรฐานเซลล์แสงอาทิตย์ เยอรมนี ฝรั่งเศส การผลิตไฮโดรเจนจากแสงอาทิตย์ เยอรมนี ฝรั่งเศส
ลม	ขยะ	พลังงานสะอาดใหม่
เทคโนโลยีผลิตชิ้นส่วนอุปกรณ์ กังหันลม จีน อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มาตรฐานชิ้นส่วนอุปกรณ์กังหันลม สหรัฐอเมริกา เยอรมนี สเปน จีน อินเดีย อิตาลี ฝรั่งเศส อังกฤษ เดนมาร์ก โปรตุเกส ญี่ปุ่น เกาหลีใต้	เตาเผาขยะระบบ gasification จีน ก๊าซชีวภาพจากขยะ เยอรมนี เดนมาร์ก ไบโอมีเทนจากขยะ (สำหรับภาคการขนส่ง) สวีเดน เทคโนโลยีการบริหารจัดการ ญี่ปุ่น	พลังงานไฮโดรเจนและเซลล์เชื้อเพลิง แคนาดา เยอรมนี อังกฤษ ญี่ปุ่น Energy Storage สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น จีน พลังงานคลื่น อังกฤษ แคนาดา จีน พลังงานใต้พิภพ (geothermal) นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส
ไฟฟ้า	นิวเคลียร์	การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ
อินเดีย เนปาล ภูฏาน จีนตอนใต้ ลาว พม่า กัมพูชา มาเลเซีย smart grid สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น	ภาพรวม สหรัฐอเมริกา แคนาดา ฝรั่งเศส จีน ญี่ปุ่น เวียดนาม เชื้อเพลิงนิวเคลียร์ ออสเตรเลีย การฝึกอบรม เกาหลีใต้	สหรัฐอเมริกา เยอรมนี อินเดีย ญี่ปุ่น มาเลเซีย การจัดตั้งศูนย์ทดสอบประสิทธิภาพพลังงาน สหรัฐอเมริกา